

INDUSTRIEEL ERFGOED IN VLAANDEREN

**e-nieuwsbrief van de
Vlaamse Vereniging voor Industriële
Archeologie vzw
november 2020**

[VVIA staat sedert 1978 op de bres](#) om het industrieel en technisch erfgoed in Vlaanderen te verdedigen en de belangstelling voor dit erfgoed aan te zwengelen. Hierbij opnieuw een flinke brok informatie, met achtergonden, en ook een paar oproepen.

Klik in de verschillende bijdragen op de links voor meer en achtergrond-informatie

PS : Door een technisch probleem verschijnt deze e-nieuwsbrief met enkele dagen vertraging.
Excuses daarvoor

VVIA in Corona-tijden

COVID-19 gooit zowat overal roet in het eten.

Met uitzondering van ons [bezoek aan de buizenbakkerij van Wijtschate op 18 oktober](#), lasten we alle geplande activiteiten van deze herfst af, en we vrezen dat het virusje nog wel een tijdje spelbreker zal zijn.

Wie er op 18 oktober niet bij kon zijn, [vindt op onze website een uitgebreid verslag](#) en achtergonden van de problematiek die we in Wijtschate leerden kennen - inclusief een filmpje over de site en het bezoek. Trouwens, ook VRT schonk aandacht aan de buizenbakkerij. Die reportage in *'Iedereen Beroemd'* kan nog tot 9 december bekeken worden - [een link vind je op onze webpagina](#).

Op die manier kan iedereen, zij het virtueel, toch deze site bezoeken.

Intussen probeert VVIA in deze moeilijke tijden toch een reeks originele initiatieven te lanceren, waarmee we het industrieel en technisch erfgoed in Vlaanderen in het zonnetje zetten.

VVIA jongerenprijs

INDUSTRIEEL ERFGOED VLAANDEREN 2021

In de meeste Europese landen zijn jongeren nauw betrokken bij behoud en ontsluiting van industrieel erfgoed, vaak als uitvloeisel van STEM-projecten in scholen en jeugdorganisaties, of projecten die peilen naar de geschiedenis en achtergronden van hun gemeente of regio. In Vlaanderen is dit nog niet het geval, en een kleine doorlichting van onze leden en de abonnees op onze E-nieuwsbrief toonde aan dat het zwaartepunt bij de leeftijd 50+ ligt. Toch horen we dat er hier en daar boeiende initiatieven genomen worden waarbij jongeren betrokken zijn - en die verdienen even in het zonnetje gezet te worden.

De *Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie* vzw wil daarom in Vlaanderen het engagement van jongeren aanmoedigen, en bekendheid geven aan wat er reeds gebeurt.

[In 2021 zal VVIA voor het eerst een prijs uitreiken voor projecten die betrekking hebben op industrieel en technisch erfgoed en geschiedenis en die door jongeren gerealiseerd zijn, individueel of in groepsverband \(schoolverband, jeugdorganisatie, jeugdclub,...](#)

Er zijn twee categorieën

- - voor jongeren van 15 tot 18 jaar, tot en met het laatste jaar van het middelbaar onderwijs
- - voor jongeren ouder dan 18 jaar en tot 25 jaar

Er is per categorie een prijs van 500 euro voorzien, en daar bovenop komt nog een publieksprijs van ook 500 euro

De dossiers moeten uiterlijk op 30 april 2021 ingediend worden.

[Alle informatie en praktische regelingen staan op onze website](#)

2021

Europees Jaar van het Spoor

Het zat er al een tijdje aan te komen, maar doordat de Europese instellingen andere katten te geselen hadden (Corona, Brexit, migratie en landen die dwars liggen) bleef de officiële beslissing daarover uit. Tot enkele dagen geleden.

[2021 wordt het Europees Jaar van het Spoor](#)

Het Jaar van het Spoor kadert echter eerder in de 'Green Deal', om het vervoer duurzamer te maken.

Maar de keuze voor 2021 (het 'alibi') is het feit dat het volgend jaar precies 175 jaar geleden is dat de allereerste spoorverbinding tussen twee EU-hoofdsteden (Parijs-Brussel), ingereken werd. We vieren volgend jaar ook 40 jaar TGV en 30 jaar ICE.

Maar omdat de spoorweggeschiedenis en het daarbij horend erfgoed zo een belangrijke rol speelt in de Europese geschiedenis, roept EFAITH, de Europese Federatie van Verenigingen voor Industrieel en Technisch erfgoed, alle verenigingen op om het spoor- en tramwegerfgoed in 2021 centraal te zetten.

Maar in alle landen staan oude stations te vervallen of zijn ze met afbraak bedreigd. Locomotieven en rollend materiaal staan te roesten. Oude spoorlijnen raken overwoekerd en bij veel door vrijwilligers staat door het wegvallen van bezoekers en inkomsten (COVID-19 !!!) het water tot aan de lippen. Veel verenigingen vrezen dat ze gedwongen zullen worden om de boeken neer te leggen.

In Polen wil een Amerikaanse filmgroep [zelfs een historische brug opblazen voor een spektakelfilm...](#)

[Kortom, veel spoorwegerfgoed is vandaag bedreigd.](#)

Daarom lanceert EFAITH een campagne om de bedreigingen waar spoorwegerfgoed aan onderhevig is duidelijk te maken. Dat steun en solidariteit nodig zijn.

Er liepen op korte termijn reeds een veertigtal nood-oproepen uit achttien landen binnen.

[Die kunnen allemaal in een database geconsulteerd worden](#)

IJZEREN CONSTRUCTIES

De negentiende eeuw was, wat de onlangs overleden Prof. R.A. Buchanan, *'the new iron age'* noemde, het tijdperk waarin ijzer hét materiaal werd. In het midden van de negentiende eeuw was het gebruik van giet- en smeedijzer reeds in de bouw ingeburgerd. Het gebruik van gestandaardiseerde ijzeren onderdelen maakte het mogelijk om snel én goedkoop te bouwen, zoals aangetoond tijdens de Great Exhibition van 1851.

De afsluiting van jaargang 2020 van het [Vlaams-Nederlandse tijdschrift Erfgoed van Industrie en Techniek](#) is wat speciaals geworden, een extra-dik dubbelnummer (84

blz) gewijd aan metaalconstructies.

Bij het onderzoek van industriële constructies werd tot nu toe veelal aandacht geschonken aan bedrijfsgebouwen, markthallen, bruggen - maar ijzer en staal werd voor veel meer in de bouw aangewend. [Dat leren we uit de boeiende artikels in dit nummer.](#)

Het nummer is rijk geïllustreerd, met vaak nog nooit gepubliceerde afbeeldingen. Het bevat ook heel wat nieuwe en vernieuwende gegevens. Zo leest men er dat een 'Eiffe'l' niet altijd een 'Eiffel' is, integendeel zelfs...

Het nummer belandt midden december in de brievenbus van de VVIA-leden, maar

[kan ook los besteld worden via onze website](#)

**ERF
GOED**
INDUSTRIËLE CULTUUR

Vlaams-Nederlands tijdschrift voor industriecultuur

2020
30ste jaargang

Nummer 3+4

Themanummer IJzeren constructies

LIMBURG

Over Hasseltse Jenever

Jenever is niet alleen een museum-product.

[Fryns Distillery stookt sinds kort in drie authentieke Hasseltse stookinstallaties](#): zowel de eigen historische Fryns-installatie als ook die overgenomen installaties van stokerij Wissels en van Smeets. *“En ze draaien alle drie”*, zegt zaakvoerder Michel Fryns trots.

Beringen: kolenwasserij

Op 16 oktober 2020 nam de Vlaamse Regering, op voorstel van Vlaams minister Matthias Diependaele, een beslissing over de herstructurering en restauratie van de vroegere mijnsite van Beringen en werd een vierde addendum bij protocolovereenkomst goedgekeurd. Daarbij wordt een extra bedrag van twee miljoen euro beschikbaar gesteld. Die beslissing [werd op zaterdag 17 oktober tijdens een persconferentie in Beringen bekendgemaakt](#). In het perscommuniqué stond te lezen *“Deze premie wordt gebruikt om de sokkels van kolenwasserijen 1 en 3 te restaureren zodat ze als basis kunnen dienen voor een nieuwbouw met eenzelfde beeldbepalend volume. Op die manier kan het herbestemmingsproject voor de mijnsite in Beringen voortgezet worden met respect voor de belevingswaarde”*. In de perstekst en de communicatie van de minister bleef de toekomst van de beeldbepalende bovenbouw in het ongewisse. Op basis daarvan werd in de lokale pers en sociale media verondersteld dat de bovenbouw zou gesloopt worden en ontstond er polemiek.

Met VVIA volgen we dit dossier van in het begin, en erkent men onze deskundigheid op dit vlak. Wij verkozen niet onmiddellijk te repliceren en in te gaan op de vele telefoontjes van de pers, maar het dossier rustig te bekijken. Wij kregen de officiële tekst van het vierde addendum en van de beslissing genomen door de Vlaamse Regering, [die echter niet op de website van de Vlaamse Regering staat](#) . Deze maakt wel alle nota's en mededelingen actief openbaar, met uitzondering van de documenten bij individuele beslissingen. Individuele beslissingen regelen een

persoonlijke rechtstoestand en gelden voor één geval of voor enkele welbepaalde gevallen, zoals benoemingen, subsidiebesluiten voor projecten of investeringssubsidies voor bedrijven. De beslissing van de Vlaamse Regering was gebaseerd op [een rapport van de vorige Vlaamse Bouwmeester](#), waarmee VVIA vorig jaar een uitgebreid gesprek kon voeren, en ook een exemplaar ontving. Op basis van de ons meegedeelde documenten stelde VVIA een uitgebreid gemotiveerd advies op, dat we bezorgden aan het kabinet van Minister Diependaele, aan de directie van BE-Mine en LRM en aan de stad Beringen. Los van de positieve echo's die we ontvingen hadden we op 26 oktober een 'virtual meeting' met de directie van BE-Mine en LRM, die ons openheid gaven over de scenario's, plannen en kostenplaatjes die vandaag ter tafel liggen. Wij apprecieerden de openheid, en respecteren ook de discretie die in dit dossier gewenst is. We zetten ons verder in om op een positief-kritische manier bij te dragen aan de verdere ontwikkeling van dit dossier. We hebben immers goede hoop dat er op termijn een goede en aanvaardbare oplossing voor de kolenwasserij uit de bus zal komen. Liever praten dan vechten lijkt ons nu aangewezen. Uiteraard kan het nog alle kanten uit. Maar we geven voorkeur aan overleg. Om die reden houden we ook nog even de radiostilte aan.

Houthalen; Schachtbokken van de mijn worden gerenoveerd

Toen de Limburgse lijnen gesloten werden was er even een stormloop van schroothandelaars om o.m. de ijzeren schachtbokken te mogen slopen. Verschillende verdwenen, bij sommige mijnen (Zolder, Waterschei) blijft er maar één over, omdat beslissingsnemers toen niet beseften dat voor de diepe mijnen twee schachten nodig waren, een in- en een uitgaande.

Vandaag zijn zowat de schachtbokken in zowat alle mijnregio's in Europa het uithangbord.

In Houthalen, waar op het hoofdgebouw en de twee schachtbokken na alle andere mijngebouwen gesloopt werden, [zullen deze twee binnenkort gerenoveerd worden](#).

Zij zouden bij de hoogste in Europa horen.

VLAAMS-BRABANT

Tot woning omgebouwde watertoren van Steenokkerzeel te koop voor helft van de prijs.

Eén van de gevolgen van Corona. [De watertoren van Steenokkerzeel](#) werd ook gebruikt voor de organisatie van evenementen. Dat zorgde voor de inkomsten om de vaste kosten te dekken, maar Corona gooide roet in het eten. Evenementen konden niet meer, en de toren ging dicht, terwijl de vaste kosten bleven.

Station Wijgmaal wordt eindelijk verbouwd tot ontmoetingsplek mét bar

[Het vervallen stationsgebouw van Wijgmaal zal vanaf volgend jaar eindelijk gerenoveerd worden.](#) In het gebouw komt een kantoor van [Dialogo vzw](#), een organisatie die werkt rond duurzaam bouwen en bewust wonen. Op het gelijkvloers komt ook een bar en een ontmoetingsruimte. Het ontwerp is van het architectenbureau Archipelago. Begin 2022 moet het vernieuwde gebouw klaar zijn.

Een mooi initiatief om te starten in het *Europees Jaar van het Spoor 2021*.

WEST-VLAANDEREN

Twee molens van Kortemark

Minister Diependaele trekt ruim 154.000 euro uit [voor de restauratie van de Wullepitmolen in Kortemark](#), die opnieuw gaat malen. De extra kosten die nodig zijn voor de restauratie ervan neemt de provincie op zich, voor een maximum van zo'n 253.000 euro.

Ondertussen zijn er wel zorgen over de toekomst van de [Koutermolen](#) in de Koutermolenstraat. Die molen is in handen van de gemeente en de toestand ervan gaat zienderogen achteruit. Volgens schepen Rik Waeyaert is de restauratie van de

molen niet meer voor deze legislatuur. Administratieve molens malen immers traag...

BRUSSEL

Stad Brussel koopt vlak bij de Grote Markt een oude sponsfabriek

[en wil het pand omvormen](#) tot een mix van woningen, commerciële ruimtes, ateliers en sportinfrastructuur.

Oude centrale van Elsene te koop

Via een aankondiging in De Tijd van 28 december vernemen we dat [de oude elektrische centrale in de Voltastraat in Elsene](#) via twee Antwerpse curatoren te koop is. Er was rond dat pand in het verleden heel wat te doen. Begin van deze eeuw had DB Invest, de vastgoedpoot van Think Media, de mediaholding van zakenman Maurice De Velder, de centrale te renoveren en om er wooneenheden van te maken.

De investeerder Tony Gram (o.m. in Kipling en Delsey), stak ook geld in het [in april 2016 failliet verklaarde mediabedrijf Think Media](#). Gram had economische belangen in zowel DB Invest als in het bouwbedrijf dat de werken ging uitvoeren. Gram en De Velder kregen echter ruzie omdat er met de renovatiekosten door Tony Gram zou gesjoemeld zijn en er ook sprake was van belastingontduiking. [Think Media stapte vier jaar geleden naar de rechtbank](#), maar omdat een cd-rom met documenten van de architect onleesbaar was kon er niets bewezen worden [en werd Gram vrijgesproken](#).

In juni van dit jaar nam Tony Gram ontslag als gedelegeerd bestuurder van DB Invest, dat de centrale nog steeds in portefeuille had. De firma [werd op 8 september jongstleden failliet verklaard](#).

Of hoe rond een herbestemmingsproject een heel verhaal hangt...

PROJECT TE KOOP TE ELSENE ZESDE KADASTRALE AFDELING

NEDERLAND

Doesburg heeft stoomtramrails terug

De Geldersche Stoomtramweg Maatschappij nam het traject Dieren-Doetinchem in 1881 in gebruik. In 1950 werd de lijn opgeheven en verdwenen de rails. [Nu zijn ze in de binnenstad terug](#). Geen echte rails, maar zwarte stenen die in het straatbeeld de loop van het toenmalige spoor volgen.

Oude watermolens maken Noord-Brabants landschap klimaatbestendig

Ooit stonden er 83 watermolens in Brabant. Daarvan zijn er nu nog een handjevol over. Drie historische watermolens in het stroomgebied van De Dommel gaan de gevolgen van klimaatverandering helpen beperken. [Het Brabantse project 'Watermolenlandschappen voor klimaatadaptatie'](#) heeft daarvoor een bedrag van ruim 2,5 miljoen euro bij elkaar gebracht.

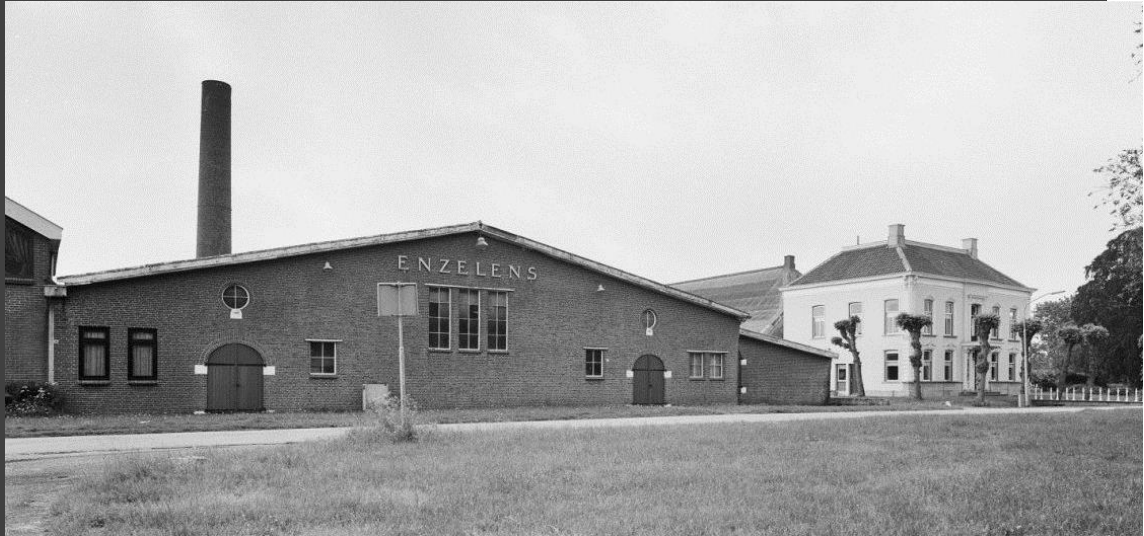
Elden: herbestemming steenbakkerij

De monumentale steenfabriek uit 1928 in Elden (Gelderland) werd overgedragen aan ondernemers Frank van Jaarsveld en Anne-Job Rodenburg. [Het monumentale gebouw krijgt een herbestemming volgens het concept De Leeffabriek](#), en wordt getransformeerd naar een plek waar aandacht is voor leven in alle facetten. Er komen mooie, gastvrije kamers voor de bezoekers om te overnachten, plekken voor ontmoeting maar ook ruimtes voor zelfontwikkeling, inspiratie en bezinning.

Bond Heemschut tegen sloop steenfabriek Enzelens in Garrelsweer.

De Bond Heemschut is in Nederland een bijzonder actieve organisatie die op de bres staat voor erfgoed. [Steenfabriek Enzelens is rond 1868 gesticht en sloot de deuren in 1969](#). Er werden o.m. drainagebuizen geproduceerd. De site is historisch interessant vanwege de aanwezigheid van een aantal uit 1889 daterende gave droogloodsen,

representatief voor de Groninger baksteenindustrie, en de laatste die daarvan bewaard bleven.

NOORD-FRANKRIJK

Wat is de meerwaarde van leegstaande (industriële) gebouwen ?

Roubaix geeft het voorbeeld

Een [indrukwekkende reportage op 16 november in het nieuws van de Franse zender TF1](#). Geen verval en geen klagen - maar een positief verhaal. Ook hoe zo nieuwe tewerkstelling tot stand komt en een stad herleeft.

Tourcoing: prestigieuze opleiding vestigt zich in oude textielfabriek

[ArtFX is een onafhankelijke privé-school](#) die in 2004 in Montpellier opgericht werd door Gilbert Kiner en professionals uit de filmindustrie. [Zij verzorgt opleidingen voor jonge talenten op het gebied van 2D- en 3D-animatie, special effects voor films, videogames en meer.](#)

Een afdeling werd nu gevestigd in het gebouw 'Le Jacquard' van de vroeger enorme textielfabriek Vanourtyve Felix et Cie. De site van dit bedrijf is thans, [als 'Plaine](#)

[Images'](#) volledig omgevormd is tot een centrum voor nieuwe media, met bedrijfjes, tentoonstellings- en coworking-ruimten. De plek noemt zich terecht "Le hub européen dédié aux industries créatives". Er zijn in de oude gebouwen bedrijfjes gevestigd, vier opleidingsinstituten, één incubator, twee onderzoekscentra - waar in totaal zo'n 1800 personen bij betrokken zijn.

OPROEPEN

Bij VVIA ontvangen we regelmatig van burgers en verenigingen vragen over toestellen, sites,... Soms - maar niet altijd kunnen we daar op antwoorden.

[We openden daarom een webpagina](#), waarop we de niet-opgeloste vragen posten

Nu zijn er vragen over een onbekende machine in een brouwerij in Merchtem, en over de achtergronden van een maalterij in Herentals die nu een kunstcentrum is.

De webpagina met oproepen en vragen vind je [hier](#)

vergeet niet om VVIA

[te steunen](#)

of [lid te worden](#)

Volg ons op de sociale media :

Copyright © 2020 VVIA vzw, All rights reserved.

You are receiving this email because you opted in via our website. U ontvangt deze e-mail omdat U zich via onze website hiervoor inschreef

Our mailing address is:

VVIA vzw
Noeveren 67
Boom 2850
Belgium

[Add us to your address book](#)

mailchimp